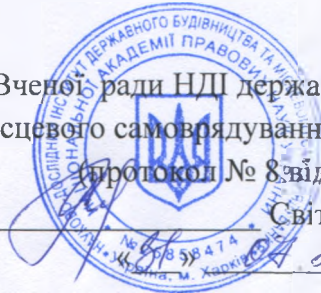

Національна академія правових наук України

Науково-дослідний інститут
Державного будівництва та місцевого самоврядування

Відділ конституційно-правових проблем державного будівництва
та місцевого самоврядування

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням Вченої ради НДІ державного будівництва
та місцевого самоврядування НАПрН України
(протокол № 8 від 31 липня 2025р.)
Світлана СЕРЬОГІНА
2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«НАЛЕЖНЕ УРЯДУВАННЯ ТА ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА: ПИТАННЯ
ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ»**

Код за ОНП – ОК 6

Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий) рівень
Галузь знань	08 «Право»
Спеціальність	081 «Право»
Освітня програма	ОНП «Право»
Статус навчальної дисципліни	обов'язкова
Загальний обсяг	4 кредитів ЄКТС (120 годин)
Форма підсумкового контролю	іспит
Термін викладання	3 семестр
Мова викладання	українська мова
Рік набору	2025

Харків–2025

Робоча програма навчальної дисципліни «Належне урядування та верховенство права: питання імплементації європейських стандартів» розроблена на основі освітньо-наукової програми «Право», навчальних планів для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування, 2025. 34 с.

Розробники:

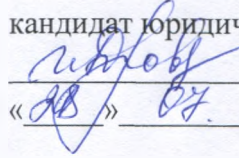
Бодрова Ірина Іванівна, кандидатка юридичних наук, доцентка,
Болдирєв Сергій В'ячеславович, кандидат юридичних наук, доцент

Затверджено на засіданні Вченої ради НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування
(протокол № 8 від 31.07.2025 р.)

ПОГОДЖЕНО

гарант освітньо-наукової програми

кандидат юридичних наук, доцент

 Ірина БОДРОВА

« 08 » 07. 2025

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Належне урядування та верховенство права: питання імплементації європейських стандартів» розроблена відповідно до освітньо-наукової програми «Право» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право», спеціальності 081.

Найменування показників		Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
Кількість кредитів ЄКТС–4		Галузь знань – 08 Право Спеціальність – 081 Право Рівень освіти – третій (освітньо-науковий)	Обов’язкова	
Кількість модулів –2			Рік підготовки: другий	
Загальна кількість годин– 120			Семестр3	
Загальний розподіл годин:			Денна форма навчання	Заочна форма навчання
			Лекції	
			24 год.	24 год.
Денна форма навчання	Заочна форма навчання		Практичні, семінарські заняття	
		16 год.	8 год.	
аудиторних – 40 год.	аудиторних – 32 год.	Самостійна робота		
		80 год.	88 год.	
самостійної роботи –80 год.	самостійної роботи–88 год.	Форми контролю:		
		поточний підсумковий контроль - іспит		

Мета навчальної дисципліни «Належне урядування та верховенство права: питання імплементації європейських стандартів» - формування у здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти системного теоретико-правового розуміння концепцій належного урядування та верховенства права, їх місця у сучасному конституціоналізмі та європейській правовій традиції, а також розвиток здатності до комплексного наукового аналізу механізмів імплементації відповідних стандартів у національній правовій системі, критичного осмислення проблем їх реалізації та розроблення обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення публічного управління в умовах європейської інтеграції та трансформаційних процесів в Україні.

Завдання навчальної дисципліни:

– розкрити теоретико-правову природу належного урядування як складної багатовимірної категорії сучасного публічного права;

- сформувати цілісне уявлення про принцип верховенства права як фундаментальну засаду сучасного конституціоналізму;
- дослідити співвідношення належного урядування та верховенства права у контексті їх функціональної взаємодії;
- проаналізувати європейські доктринальні підходи до змісту та структурних елементів належного урядування і верховенства права;
- опанувати систему принципів належного урядування та визначити проблеми їх нормативної інституціоналізації;
- дослідити право на належну адміністрацію як юридичну форму реалізації стандартів належного урядування;
- проаналізувати інституційні механізми забезпечення належного урядування у системі публічної влади;
- визначити особливості реалізації принципів належного урядування у системі виконавчої влади та місцевому самоврядуванні;
- дослідити вплив процесів децентралізації та євроінтеграції на трансформацію публічного управління;
- оцінити роль цифровізації у трансформації належного урядування та визначити пов'язані правові виклики;
- проаналізувати структурні елементи верховенства права та проблеми їх практичної реалізації;
- дослідити роль судової практики, зокрема європейської, у формуванні змісту принципу верховенства права;
- охарактеризувати інституційно-правові механізми забезпечення верховенства права в Україні;
- виявити системні проблеми імплементації європейських стандартів належного урядування та верховенства права у національній правовій системі;
- сформувати здатність до розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання та інституційних механізмів публічного управління в Україні.

Пререквізити: «Іноземна мова», «Філософія», «Сучасна теорія держави і права: пізнавальні та прикладні аспекти»

Кореквізити: «Основи науково-дослідної діяльності», «Методологія педагогічної діяльності в вищій школі», вибіркова дисципліна.

Постреквізити: «Інституційне право Європейського Союзу», педагогічна практика, 2 вибірккові дисципліни

2. Очікувані результати навчання

Викладання навчальної дисципліни забезпечує формування у здобувача вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей та досягнення результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти відповідної спеціальності та освітньо-науковою програмою «Право», а саме:

Загальних компетентностей:

ЗК01. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК03. Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.

ЗК04. Здатність усно і письмово презентувати результати власного наукового дослідження українською та іноземною мовами, глибоко розуміти іншомовні наукові та професійні тексти за напрямом досліджень.

ЗК01.01. Здатність вести наукову дискусію, переконливо і коректно відстоювати власні погляди, демонструвати інтелектуальну чесність і вміння працювати з критикою.

ЗК01.02. Здатність саморозвиватися і самовдосконалюватися впродовж життя, оцінювати рівень власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію й мобільність.

ЗК01.03. Здатність працювати в міжнародному контексті, адаптуватися та діяти в нових ситуаціях.

Спеціальних компетентностей:

СК01. Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у галузі права та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з права та суміжних галузей.

СК02. Здатність застосовувати методи правового і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій.

СК04. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері права та забезпечувати якість виконуваних досліджень; дотримання права інтелектуальної власності та стандартів академічної доброчесності.

СК05. Здатність моделювати оптимальні варіанти вирішення складних правових проблем, прогнозувати можливі наслідки їх реалізації.

СК06. Здатність здійснювати експертну діяльність у сфері права.

СК07. Здатність виявляти нові інституційні етичні виклики та етичні виклики в житті суспільства і пропонувати для них правові механізми розв'язання.

СК01.01. Здатність до розв'язання комплексних проблем функціонування національного права на основі поглибленого і системного розуміння сутності та закономірностей розвитку державно-правових явищ та процесів.

СК01.02. Здатність оцінювати вплив правових явищ і процесів на стан і перспективи державного розвитку, прогнозувати розвиток правової системи, правової політики у сфері державного будівництва та місцевого самоврядування.

СК01.03. Здатність здійснювати науково-інтерпретаційну діяльність у правовій сфері, аналізувати національну правову систему на предмет інтеграції та адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

Програмних результатів навчання:

РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання у сфері права і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень, отримання нових знань та здійснення інновацій.

РН02. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми права державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.

РН03. Застосовувати у фаховій діяльності знання та розуміння системи права, історії світової та української правової думки, сучасної правової доктрини, а також основних напрямів та провідних тенденцій у розвитку права.

РН04. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні аргументи, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні наукові джерела; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого правового та загальносоціального контекстів.

РН05. Планувати і виконувати теоретичні та прикладні дослідження з права та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного наукового інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу передових концептуальних і методологічних знань щодо досліджуваної проблеми з дотриманням стандартів академічної та професійної етики.

РН10. Готувати правові висновки, пропозиції та рекомендації за результатами правового дослідження.

РН11. Здійснювати доктринальне тлумачення норм національного, міжнародного та права Європейського Союзу, здійснювати порівняльний аналіз правових явищ та процесів у різних правових системах.

РН01.01. Розуміти закономірності розвитку суспільства, держави і права та їх взаємозв'язки, розробляти пропозиції і рекомендації щодо удосконалення правового регулювання, імплементації європейських правових стандартів.

РН01.02. Вміло тлумачити та ефективно застосовувати нормативно-правові акти та інші джерела права у сфері державного будівництва та місцевого самоврядування, узагальнювати правозастосовну, муніципальну, судову практику.

РН01.03. Здійснювати діяльність з впровадження результатів науково-дослідних розробок у систему національного законодавства та практику нормотворчих і правозастосовних органів, демонструвати вміння складати науково-правові висновки, проекти правових актів.

РН01.04. Використовувати практичний досвід прийняття виважених і обґрунтованих з точки зору правових вимог рішень як у стандартних, так і в нестандартних умовах юридичної діяльності, вміти формулювати та відстоювати правову позицію.

РН01.05. Демонструвати лідерські якості, навички міжособистісної комунікації, вміння працювати в команді дослідників, ефективно спілкуватися на професійному та соціальному рівнях, дотримуючись принципів наукової етики.

РН01.06. Демонструвати власну академічну і професійну добросовісність, здатність до особистісного професійного саморозвитку та самовдосконалення.

Предметні компетентності здобувача вищої освіти:

В результаті освоєння навчальної дисципліни у здобувача вищої освіти формується інтегральна компетентність, яка включає в себе здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері державності і права, застосовувати у цій сфері науково-дослідницьку методологію, у тому числі:

ПК - 1. Здатність здійснювати поглиблений теоретико-правовий аналіз концепції належного урядування як складної багатовимірної категорії сучасного публічного права.

ПК – 2. Здатність системно інтерпретувати принцип верховенства права як фундаментальну засаду сучасного конституціоналізму та визначати його місце у системі правових цінностей.

ПК – 3. Здатність встановлювати взаємозв'язок та функціональну взаємодію належного урядування і верховенства права у механізмі реалізації публічної влади.

ПК – 4. Здатність застосовувати доктринальні підходи Європейського Союзу та Ради Європи для аналізу стандартів належного урядування і верховенства права.

ПК – 5. Здатність аналізувати право на належну адміністрацію як інструмент юридичної реалізації принципів належного урядування та гарантію прав людини.

ПК – 6. Здатність оцінювати інституційні механізми забезпечення належного урядування та визначати їх ефективність у системі публічної влади.

ПК – 7. Здатність здійснювати комплексний аналіз функціонування органів виконавчої влади та місцевого самоврядування крізь призму стандартів належного урядування.

ПК – 8. Здатність оцінювати вплив процесів децентралізації, європейської інтеграції та інституційної трансформації на розвиток публічного управління.

ПК – 9. Здатність ідентифікувати правові виклики цифровізації публічного управління та оцінювати їх вплив на забезпечення належного урядування і верховенства права.

ПК – 10. Здатність аналізувати структурні елементи верховенства права та визначати проблеми їх практичної реалізації у національній правовій системі.

ПК – 11. Здатність оцінювати ефективність інституційно-правових механізмів забезпечення верховенства права в Україні з урахуванням європейських стандартів.

ПК – 12. Здатність формулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання, інституційних механізмів публічної влади та імплементації європейських стандартів у національну правову систему.

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті освоєння навчальної дисципліни «Належне урядування та верховенство права: питання імплементації європейських стандартів» здобувач вищої освіти повинен демонструвати наступні результати навчання:

РН НД - 1. Демонструвати системне розуміння концепції належного урядування та її місця у сучасній правовій доктрині.

РН НД - 2. Інтерпретувати принцип верховенства права як фундаментальну засаду сучасного конституціоналізму та визначати його зміст через систему структурних елементів.

РН НД - 3. Аналізувати взаємозв'язок належного урядування та верховенства права як взаємодоповнюючих елементів функціонування публічної влади.

РН НД - 4. Застосовувати європейські доктринальні підходи до оцінки стандартів належного урядування та верховенства права.

РН НД - 5. Здійснювати комплексний аналіз принципів належного урядування та визначати проблеми їх нормативної інституціоналізації.

РН НД - 6. Інтерпретувати право на належну адміністрацію як юридичний інструмент забезпечення прав людини у сфері публічного управління.

РН НД - 7. Оцінювати ефективність інституційних механізмів реалізації належного урядування у системі публічної влади.

РН НД - 8. Аналізувати діяльність органів виконавчої влади та місцевого самоврядування крізь призму принципів належного урядування.

РН НД - 9. Оцінювати вплив децентралізації та євроінтеграційних процесів на трансформацію публічного управління.

РН НД - 10. Ідентифікувати правові ризики та виклики цифровізації публічного управління для забезпечення прав людини та верховенства права.

РН НД - 11. Здійснювати аналіз структурних елементів верховенства права та оцінювати рівень їх реалізації у правозастосовній практиці.

РН НД - 12. Використовувати практику Європейського суду з прав людини для обґрунтування правових позицій та наукових висновків.

РН НД - 13. Оцінювати ефективність національних механізмів забезпечення

верховенства права та визначати їх недоліки.

РН НД - 14. Виявляти системні проблеми імплементації європейських стандартів у національній правовій системі.

РН НД - 15. Формулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання та інституційних механізмів забезпечення належного урядування і верховенства права в Україні.

3. Зміст програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Концепція належного урядування у сучасній правовій доктрині та механізми її інституціоналізації

Належне урядування як правова категорія: теоретико-методологічні засади формування доктрини

Гене́за концепції *good governance* у європейській та міжнародній правовій думці. Еволюція підходів до розуміння належного урядування: від управлінської до правової категорії. Співвідношення *good governance* та *good administration*. Належне урядування як багатовимірна категорія (правовий, інституційний, процедурний аспекти). Концепції належного урядування та верховенства права: проблеми їх автономності та співвідношення. Доктринальні підходи Ради Європи та Європейського Союзу. Юридизація концепції належного урядування: межі та ризики. Належне урядування як елемент сучасного конституціоналізму. Значення концепції належного урядування для трансформаційних держав.

Принципи належного урядування: проблеми визначення змісту і нормативної інституціоналізації

Принципи належного урядування в системі сучасного конституціоналізму. Правова регламентація системи принципів належного урядування. Прозорість і доступ до інформації. Підзвітність і відповідальність. Ефективність та результативність. Участь і інклюзивність. Відкритість публічної влади. Добросесність і етичні стандарти. Закріплення принципів у актах Ради Європи та Європейського Союзу. Пряма дія принципів: доктринальні та практичні проблеми. Конфлікти принципів і їх балансування.

Право на належну адміністрацію як юридична форма належного урядування: теоретико-правовий та європейський вимір.

Право на належну адміністрацію як суб'єктивне публічне право. Нормативне закріплення права на належну адміністрацію у праві Європейського Союзу. Структурно-елементний склад права на належну адміністрацію. Адміністративна процедура як універсальна гарантія реалізації стандартів належного урядування. Право бути вислуханим як ключова процесуальна гарантія. Обов'язок мотивування індивідуальних адміністративних актів як інструмент забезпечення прозорості, підзвітності та судового контролю. Право доступу до матеріалів адміністративної справи. Судовий контроль за дотриманням стандартів належної адміністрації. Проблеми та перспективи імплементації права на належну адміністрацію в Україні: аналіз нормативного забезпечення, інституційних бар'єрів і напрямів удосконалення.

Напрями оптимізації інституційного механізму реалізації належного урядування

Інституційний вимір належного урядування: поняття, структура та значення у забезпеченні реалізації принципів *good governance*. Система органів публічної влади як інституційна основа належного урядування. Спрямування, координація та проблеми

міжінституційної взаємодії. Зміст і критерії оцінювання інституційної спроможності органів публічної влади. Допоміжні органи і служби у системі публічної влади. Функціональний перетин та дублювання повноважень органів публічної влади: причини виникнення, правові наслідки та шляхи усунення. Централізація і децентралізація у контексті належного урядування: пошук оптимального балансу в умовах трансформації територіальної організації влади. Підзвітність та відповідальність органів публічної влади, форми їх реалізації та проблеми ефективності. Євроінтеграційні трансформації інституційної моделі публічної влади в Україні: вплив стандартів Європейського Союзу та Ради Європи на інституційний дизайн і функціонування органів влади.

Правові механізми реалізації принципів належного урядування у системі виконавчої влади та місцевому самоврядуванні

Особливості реалізації принципів належного урядування у системі виконавчої влади: інституційні та функціональні передумови забезпечення прозорості, ефективності та підзвітності управлінської діяльності. Адміністративна діяльність як форма реалізації публічної влади: стандарти прийняття управлінських рішень та їх відповідність вимогам належного урядування. Правові форми, механізми реалізації контролю і нагляду у системі виконавчої влади. Специфіка реалізації принципів good governance в умовах локальної автономії. Стандарти Європейської хартії місцевого самоврядування: їх зміст, юридичне значення та вплив на національні моделі організації місцевої влади. Децентралізація та принцип субсидіарності як основа належного урядування. Баланс автономії місцевого самоврядування та державного нагляду і контролю: теоретико-правові моделі та проблеми реалізації в унітарній державі. Практика реалізації принципів належного урядування в Україні: досягнення та системні проблеми. Напрями вдосконалення територіальної організації влади в Україні з урахуванням європейських стандартів та євроінтеграційних процесів.

Цифровізація публічного управління як чинник трансформації належного урядування в умовах європейської інтеграції та сучасних викликів

Цифровізація у контексті принципів прозорості, підзвітності та ефективності публічного управління. Концепція e-governance та її правовий зміст: співвідношення з традиційними моделями публічного управління та належного урядування. Нормативно-правові підходи до цифровізації у праві Європейського Союзу та Ради Європи: стандарти, принципи та напрями регуляторного впливу. Електронні адміністративні послуги як форма реалізації права на належну адміністрацію. Порівняльний аналіз організаційно-правових моделей цифрової трансформації органів державної влади та місцевого самоврядування та їх впливу на ефективність управління. Правові режими даних у цифровому урядуванні: відкриті дані, публічна інформація та персональні дані як об'єкти правового регулювання. Межі автоматизації управлінських рішень і ризики для прав людини. Кібербезпека та захист прав людини у цифровому публічному управлінні як складові належного урядування та елементи інституційної стійкості. Цифрова нерівність та доступ до електронних послуг у контексті реалізації принципів рівності та інклюзивності. Цифровізація як фактор трансформації публічного управління в Україні: євроінтеграційний вимір та перспективи розвитку в умовах воєнного стану і післявоєнного відновлення.

Модуль 2. Доктрина верховенства права та європейські стандарти її реалізації у національних правових системах

Верховенство права як фундаментальна засада сучасного конституціоналізму у системі конституційних цінностей

Формування концепції верховенства права у європейській правовій традиції та історико-правова еволюція її змісту. Формальний і матеріальний підходи до розуміння верховенства права, їх значення для сучасної правової доктрини. Верховенство права як принцип і як доктрина: співвідношення нормативного та концептуального вимірів. Підходи Венеційської комісії до визначення змісту верховенства права. Верховенство права у системі конституційних цінностей: його місце, функції та взаємозв'язок з іншими конституційними принципами. Співвідношення верховенства права та демократії, проблеми їх взаємодії та потенційних конфліктів у сучасній державі. Верховенство права та права людини. Верховенство права як критерій легітимності публічної влади: інституційний і функціональний вимір. Проблема універсалізації стандарту верховенства права. Виклики реалізації принципу верховенства права у трансформаційних державах: інституційні, політико-правові та соціальні чинники.

Структурні елементи верховенства права у доктринальному та нормативному аспектах

Поняття та системна характеристика структурних елементів верховенства права. Принцип правової визначеності. Заборона свавілля як базова вимога верховенства права та межі дискреційних повноважень органів публічної влади. Рівність перед законом і заборона дискримінації як складові забезпечення справедливості правового порядку. Доступ до правосуддя – інституційна гарантія верховенства права. Стандарти забезпечення незалежності і безсторонності суду. Принцип пропорційності, його роль у балансуванні публічних і приватних інтересів. Взаємозв'язок структурних елементів верховенства права: їх системний та взаємообумовлений характер. Основні підходи Венеційської комісії щодо нормативного закріплення елементів верховенства права у європейських стандартах. Проблеми практичної реалізації елементів верховенства права у сучасних правових системах.

Верховенство права у практиці Європейського суду з прав людини

Роль практики ЄСПЛ у формуванні змісту принципу верховенства права. Принцип правової визначеності у рішеннях ЄСПЛ: стабільність правових позицій і передбачуваність правозастосування. Доктрина «legitimate expectations» як елемент захисту довіри до держави. Заборона зворотної дії закону у світлі практики ЄСПЛ. Обмеження дискреційних повноважень держави: критерії допустимого втручання. Процесуальні гарантії справедливого суду як складова верховенства права. Вплив практики ЄСПЛ на національні правові системи: механізми імплементації. Проблеми виконання рішень ЄСПЛ у державах-членах. Особливості імплементації практики ЄСПЛ в Україні. Тенденції розвитку практики ЄСПЛ у контексті трансформації принципу верховенства права.

Верховенство права в інституційній організації публічної влади та механізмах її функціонування

Поділ влади як інституційна основа забезпечення верховенства права. Баланс гілок влади та механізм стримувань і противаг: механізми забезпечення інституційної рівноваги та недопущення концентрації влади. Конституційні межі повноважень органів публічної влади. Дискреційні повноваження органів влади та їх обмеження: межі допустимої свободи розсуду в контексті принципу верховенства права. Проблема «інституційного обходу» верховенства права: форми прояву та наслідки. Контрольні механізми у системі забезпечення верховенства права. Інституційна відповідальність органів публічної влади. Взаємодія органів влади як умова реалізації принципу верховенства права: правові форми координації та узгодження діяльності. Проблеми функціонування сучасної української моделі організації влади: інституційні дисбаланси, виклики та напрями їх подолання.

Механізми забезпечення верховенства права в Україні у системі інституційних гарантій та правозастосування

Конституційна юрисдикція як ключова інституційна гарантія верховенства права. Адміністративна юстиція в механізмі судового контролю за публічною владою: функції, принципи та значення для захисту прав особи. Судовий контроль за діяльністю органів публічної влади, його межі та ефективність як інструменту забезпечення законності. Парламентський контроль у системі гарантій верховенства права. Інститути омбудсмана та інші незалежні державні органи в механізмі забезпечення верховенства права. Антикорупційні механізми як складова забезпечення верховенства права, проблеми їх ефективності. Роль прокуратури у забезпеченні законності та верховенства права: функціональна трансформація та сучасні виклики. Виконання судових рішень як індикатор ефективності верховенства права. Проблеми ефективності функціонування механізмів забезпечення верховенства права в Україні: інституційний, нормативний та правозастосовний аспекти. Напрями вдосконалення механізмів забезпечення верховенства права з урахуванням стандартів Європейського Союзу та Ради Європи.

Імплементация стандартів верховенства права в умовах трансформації держави та європейської інтеграції України

Європейська інтеграція України як чинник посилення вимог до забезпечення верховенства права: її вплив на трансформацію національної правової системи. Вимоги Європейського Союзу до принципу *rule of law*: зміст, інструменти оцінювання та механізми впливу на держави-кандидати. Верховенство права як критерій членства в Європейському Союзі. Післявоєнне відновлення держави та утвердження принципу верховенства права: правові та інституційні виклики. Інституційна стійкість держави як передумова реалізації верховенства права: зміст, критерії та взаємозв'язок із ефективністю публічної влади. Реформування судової системи як ключовий напрям забезпечення верховенства права: проблеми незалежності, ефективності та довіри. Реформа публічного управління у контексті імплементації стандартів верховенства права: інституційні та функціональні аспекти. Перспективи розвитку правової держави в Україні: напрями удосконалення з урахуванням європейських стандартів та трансформаційних процесів.

Тематика практичних занять

№1. Доктринальні засади та принципи належного урядування у сучасному публічному праві

1. Доктринальні підходи до розуміння належного урядування у європейській правовій традиції.
2. Співвідношення належного урядування та верховенства права.
3. Система принципів належного урядування та проблеми їх нормативного закріплення.
4. Проблема юридизації концепції належного урядування.

Практичне завдання: Підготувати аналітичну записку щодо співвідношення принципів належного урядування і верховенства права у конкретній сфері публічного управління.

№ 2. Право на належну адміністрацію та адміністративні процедури як механізми реалізації належного урядування

1. Право на належну адміністрацію як суб'єктивне публічне право.
2. Основні процесуальні гарантії у сфері публічного управління.

3. Роль адміністративної процедури у забезпеченні прав особи.
4. Судовий контроль за діяльністю публічної адміністрації.

Практичне завдання: Проаналізувати адміністративне рішення (case-study) на відповідність стандартам належної адміністрації.

№ 3. Інституційні механізми та територіальний вимір належного урядування

1. Інституційна структура забезпечення належного урядування.
2. Координація та взаємодія органів публічної влади.
3. Децентралізація і принцип субсидіарності.
4. Баланс автономії місцевого самоврядування та державного контролю.

Практичне завдання: Розробити правову модель удосконалення інституційного механізму забезпечення належного урядування в Україні (короткий policy brief).

№ 4. Цифровізація публічного управління як фактор трансформації належного урядування

1. Концепція електронного урядування та її правове значення.
2. Цифровізація як інструмент підвищення прозорості та підзвітності.
3. Правові режими даних у публічному управлінні.
4. Ризики цифровізації для прав людини та належного урядування.

Практичне завдання: Підготувати науково-правовий висновок щодо правових ризиків впровадження цифрового сервісу органом публічної влади.

№ 5. Доктрина та структурні елементи верховенства права

1. Верховенство права як принцип і як доктрина.
2. Основні структурні елементи верховенства права.
3. Співвідношення верховенства права і демократії.
4. Верховенство права у системі конституційних цінностей.

Практичне завдання: Здійснити доктринальний аналіз одного з елементів верховенства права (за вибором) з використанням наукових джерел.

№ 6. Верховенство права у практиці Європейського суду з прав людини

1. Роль практики ЄСПЛ у формуванні верховенства права.
2. Принцип правової визначеності у судовій практиці.
3. Доктрина легітимних очікувань.
4. Обмеження дискреції держави.

Практичне завдання: Проаналізувати рішення ЄСПЛ з точки зору реалізації принципу верховенства права.

№ 7. Інституційна організація публічної влади та механізми забезпечення верховенства права

1. Поділ влади та система стримувань і противаг.
2. Дискреційні повноваження та їх обмеження.
3. Інституційні механізми забезпечення верховенства права.
4. Проблеми ефективності механізмів у національній системі.

Практичне завдання: Підготувати аналітичний огляд ефективності одного з механізмів забезпечення верховенства права в Україні.

№ 8. Імплементация стандартів верховенства права в умовах європейської інтеграції

1. Вимоги Європейського Союзу до верховенства права.
2. Верховенство права як критерій членства в ЄС.
3. Інституційна стійкість держави.
4. Системні проблеми імплементации стандартів в Україні.

Практичне завдання: Розробити науково обгрунтовані пропозиції щодо вдосконалення механізмів забезпечення верховенства права в Україні.

4. Обсяг і структура навчальної дисципліни

4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

№ п/п	Дата проведення	Тема навчальної дисципліни	Обсягу годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквиуми тощо	Самостійна робота
	згідно розкладу	Модуль1. Концепція належного урядування у сучасній правовій доктрині та механізми її інституціоналізації				
1.		Тема 1. Належне урядування як правова категорія: теоретико-методологічні засади формування доктрини	11	2	1	8
2.		Тема 2. Принципи належного урядування: проблеми визначення змісту і нормативної інституціоналізації.	9	2	1	6
3.		Тема 3. Право на належну адміністрацію як юридична форма належного урядування: теоретико-правовий та європейський вимір	12	2	2	8
4.		Тема 4. Напрями оптимізації інституційного механізму реалізації належного урядування	9	2	1	6
5.		Тема 5. Правові механізми реалізації принципів належного урядування у системі виконавчої влади та місцевому самоврядуванні	9	2	1	6
6.		Тема 6. Цифровізація публічного управління як чинник трансформації	10	2	2	6

		належного урядування в умовах європейської інтеграції та сучасних викликів				
		Разом	60	12	8	40
		Модуль2. Доктрина верховенства права та європейські стандарти її реалізації у національних правових системах				
7.		Тема 7. Верховенство права як фундаментальна засада сучасного конституціоналізму у системі конституційних цінностей	9	2	1	6
8.		Тема 8. Структурні елементи верховенства права у доктринальному та нормативному аспектах	9	2	1	6
9.		Тема 9. Верховенство права у практиці Європейського суду з прав людини	12	2	2	8
10.		Тема 10. Верховенство права в інституційній організації публічної влади та механізмах її функціонування	9	2	1	6
11.		Тема 11. Механізми забезпечення верховенства права в Україні у системі інституційних гарантій та правозастосування	9	2	1	6
12.		Тема 12. Імплементация стандартів верховенства права в умовах трансформації держави та європейської інтеграції України	12	2	2	8
		Разом	60	12	8	40
		Усього годин/кредитів ECTS	120/4	24	16	80

4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання

№ п/п	Дата проведення	Тема навчальної дисципліни	Обсягу годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквиуми тощо	Самостійна робота
	згідно розкладу	Модуль1. Концепція належного урядування у сучасній правовій доктрині та механізми її інституціоналізації				
1.		Тема1. Належне урядування як правова категорія: теоретико-методологічні засади формування доктрини.	11	2	1	8
2.		Тема 2. Принципи належного урядування: проблеми визначення змісту і нормативної інституціоналізації.	11	2	1	8
3.		Тема 3. Право на належну адміністрацію як юридична форма належного урядування: теоретико-правовий та європейський вимір	10	2	0	8
4.		Тема 4. Напрями оптимізації інституційного механізму реалізації належного урядування	8	2	0	6
5.		Тема 5. Правові механізми реалізації принципів належного урядування у системі виконавчої влади та місцевому самоврядуванні	8	2	0	6
6.		Тема 6. Цифровізація публічного управління як чинник трансформації належного урядування в умовах європейської інтеграції та сучасних викликів	12	2	2	8

		Разом	60	12	4	44
		Модуль2. Доктрина верховенства права та європейські стандарти її реалізації у національних правових системах				
7.		Тема 7. Верховенство права як фундаментальна засада сучасного конституціоналізму у системі конституційних цінностей	8	2	0	6
8.		Тема 8. Структурні елементи верховенства права у доктринальному та нормативному аспектах	10	2	0	8
9.		Тема 9. Верховенство права у практиці Європейського суду з прав людини	10	2	0	8
10.		Тема 10. Верховенство права в інституційній організації публічної влади та механізмах її функціонування	11	2	1	8
11.		Тема 11. Механізми забезпечення верховенства права в Україні у системі інституційних гарантій та правозастосування	9	2	1	6
12.		Тема 12. Імплементация стандартів верховенства права в умовах трансформації держави та європейської інтеграції України	12	2	2	8
		Разом	60	12	4	44
		Усього годин/кредитів ECTS	120/4	24	8	88

5. Самостійна робота здобувачів

Самостійна робота здобувачів здійснюється у таких формах:

- доопрацювання матеріалів лекції,
- розробка схем, таблиць з тем навчальної дисципліни,
- робота в інформаційних мережах,
- анутовання прочитаної додаткової літератури,
- підготовка презентації, есе, усної доповіді,

- підготовка та подання до опублікування наукової статті, тез наукової доповіді чи повідомлення,
- участь у конкурсах наукових праць молодих учених,
- здійснення аналізу законопроектів та змін законодавства,
- участь у здійсненні науково-правової експертизи проектів нормативно-правових актів, підготовці науково-правового висновку тощо.

6. Форми педагогічного контролю, засоби та критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Належне урядування та верховенство права: питання імплементації європейських стандартів» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань здобувачів включає:

- контроль якості засвоєння програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання текстових завдань, виконання аналітичних завдань тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента з вивчення поточного матеріалу. У ході практичного заняття здобувач може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (2,5; 1,5; 1; 0).
- контроль якості засвоєння програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводяться наприкінці модулів (колоквіуми, контрольні роботи, тестування). Максимальна оцінка за модульний контроль – 2,5 бали.

Протягом семестру здобувачі виконують завдання для самостійної роботи (підготовка презентації, есе, усної доповіді, підготовка та подання до опублікування наукової статті, тез наукової доповіді чи повідомлення, здійснення аналізу законопроектів та змін законодавства, участь у здійсненні науково-правової експертизи проектів нормативно-правових актів, підготовці науково-правового висновку тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 12 балів.

Формою **підсумкового контролю** знань здобувачів із навчальної дисципліни є **іспит**, що оцінюється за шкалою від 0 до 60 балів. Іспит складається в усній формі за білетами до іспиту. Мінімальна оцінка результатів поточного, проміжного контролю та самостійної роботи, за якої здобувач допускається до іспиту, становить 25 балів.

7. Критерії оцінювання результатів навчання Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів

Поточний контроль				Самостійна робота студентів	Підсумкови й контроль (іспит)	Підсумкова оцінка знань
Модуль № 1		Модуль № 2				
п/з	модульний контроль (колоквіум)	п/з	модульний контроль (колоквіум)			

max 10	max 4	max 10	max 4	max 12	max 60	max 100
--------	-------	--------	-------	--------	--------	---------

Критерії оцінювання:

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному / семінарському занятті	Max 2,5	Високий рівень активності на занятті; глибоке знання матеріалу, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах та концепціях за темою заняття; розгорнута, повна, правильна відповідь на питання; повна, правильна і переконлива аргументація при вирішенні проблемних правових ситуацій; засвоєння основної і додаткової літератури, рекомендованої навчально-методичним посібником за темою заняття; вільна орієнтація у правових джерелах та судовій практиці за темою заняття; усунення прогалин чи неточностей у відповідях інших здобувачів; високий рівень засвоєння практичних навичок за певною темою
	1,5	Середній рівень активності на занятті; неповне, неточне розкриття питання, розв'язання практичних завдань з окремими помилками; засвоєння основної і додаткової літератури, рекомендованої навчально-методичним посібником за темою заняття; часткове використання правових джерел за темою заняття; середній рівень засвоєння практичних навичок за певною темою
	1	Низький рівень активності на занятті; значна неповнота, суттєві неточності та прогалини у відповіді на питання; розв'язання окремих практичних завдань з теми; вирішення проблемних правових ситуацій з суттєвими помилками; суттєві прогалини у засвоєнні рекомендованої літератури за темою заняття; низький рівень засвоєння практичних навичок за певною темою
	Min 0	Відсутність знань по жодному з питань плану семінарських занять; не розв'язання практичних завдань; неприсутність на занятті.
Модульний контроль	Max 4	Всебічне, систематичне і глибоке знання програмного матеріалу, бездоганно засвоєння спеціальної літератури, демонстрація здобувачем здатності до самостійного використання отриманих знань у практичній роботі.
	2	Виявлення здобувачем в достатній мірі знання основного програмного матеріалу, засвоєння навчальної літератури з предмета та виявлення умінь орієнтуватися в ній; розкриття всіх питань без помилок, однак з незначною неповнотою у відповіді на питання

	1	Виявлення здобувачем певних (мінімальних) необхідних знань матеріалу, допущення помилок, суттєвих неточностей і погрішностей у відповіді, розкриття питань неповно, припущення суттєвих неточностей у відповіді
	Min 0	Повне незнання програмного матеріалу.
Оцінювання самостійної роботи:		
написання есе та його презентація на практичному занятті	Max 10	Розгорнуте, повне, правильне розкриття всіх питань та висвітлення проблем, пов'язаних із темою дослідження. Вільне володіння матеріалом при презентації теми на занятті. Авторські висновки із проведеного дослідження.
	8	Правильне розкриття всіх питань теми. Відповіді на деякі питання містять окремі неточності чи неповноту. Окремі недоліки при презентації теми на занятті.
	6	Основні питання висвітлено поверхнево, висновки не мають самостійного характеру. Есе не презентовано на практичному занятті.
	Min 0	Невиконання самостійної роботи.
здійснення доктринально-правового аналізу законопроектів, змін до законодавства	Max 12	Повний, правильний підбір матеріалів, переконливі, аргументовані висновки із проведеного дослідження; повне і правильне використання доктринальних основ та нормативно-правових актів, регламентів, інших правових актів.
	10	Правильний підбір доктринальних і нормативних матеріалів, власні висновки із проведеного дослідження; повне і правильне використання правових джерел.
	8	Достатня кількість доктринальних джерел та нормативно-правових актів, фрагментарні висновки із проведеного дослідження.
	6	Незначна кількість доктринальних і нормативних джерел, неповний аналіз проектного матеріалу, недостатньо обґрунтовані висновки.
	Min 0	Невиконання самостійної роботи.
участь у здійсненні науково-правової експертизи проектів нормативно-правових актів, підготовці науково-правового висновку	Max 12	Активна робота у складі робочої групи, своєчасне, точне та повне виконання обов'язків її члена. Правильний підбір доктринальних і нормативних матеріалів, формулювання власних всебічно обґрунтованих з доктринальної та нормативно-правової точки зору висновків; повне і правильне використання правових джерел; формулювання власних пропозицій та рекомендацій до проекту
	10	Правильний підбір доктринальних і нормативних матеріалів, власні висновки із проведеного дослідження; повне і правильне використання правових джерел.
	8	Узагальнення достатньої кількості доктринальних джерел та нормативно-правових актів, фрагментарні висновки із проведеного дослідження.

	6	Несвоєчасне та/або неповне виконання обов'язків члена робочої групи. Незначна кількість доктринальних і нормативних джерел, неповний аналіз проектного матеріалу, недостатньо обґрунтовані висновки.
	Min 0	Невиконання самостійної роботи.
підготовка та подання до опублікування наукової статті за темою, що входить до предмета вивчення навчальної дисципліни	Max 12	Самостійне написання наукової статті та направлення до редакції фахового наукового видання та прийняття статті до публікації.
	10	Самостійне виконання наукової статті, опублікування такої статті у нефарховому виданні або наявність помилок, що на етапі підготовки потребували суттєвого доопрацювання науковим керівником.
	8	Обрання теми, написання наукової статті, однак незавершення виконання роботи або несамостійне виконання роботи, або виконання роботи, яка містить значну кількість доктринальних, правових та інших помилок.
	6	Несамостійні висновки, фрагментарне розкриття теми дослідження.
	Min 0	Наявність плагіату. Невиконання самостійної роботи.
підготовка тез доповіді та виступ на науковій конференції за темою, що входить до предмета вивчення навчальної дисципліни	Max 10	Самостійне виконання роботи, направлення до організаційного комітету конференції та прийняття тез до публікації.
	8	Самостійне написання тез наукової доповіді, проте, наявність помилок, що на етапі підготовки потребували суттєвого доопрацювання науковим керівником, публікація чи прийняття до публікації тез наукової доповіді.
	6	Несамостійні висновки, фрагментарне розкриття теми дослідження.
	Min 0	Наявність плагіату. Невиконання самостійної роботи.
участь у конкурсах наукових праць молодих учених	Max 12	Самостійне виконання наукової роботи, направлення та представлення її на конкурс наукових праць, презентація роботи (в разі передбачення регламентом проведення конференції).
	100	Самостійне виконання наукової роботи, представлення її на конкурс, проте, невзяття участі у презентації роботи або наявність помилок, що на етапі підготовки потребували суттєвого доопрацювання науковим керівником.
	8	Обрання теми, написання наукової роботи, однак незавершення виконання роботи або несамостійне виконання роботи, або виконання роботи, яка містить значну кількість доктринальних, правових та інших помилок.
	4	Несамостійні висновки, фрагментарне розкриття теми дослідження.
	Min 0	Наявність плагіату. Невиконання самостійної роботи.

підготовка та виступ з доповіддю за темою, що входить до предмета вивчення навчальної дисципліни	Max 10	Результати дослідження і пропозиції чітко сформульовані, належно обґрунтовані, у тому числі з урахуванням положень європейської доктрини, мають актуальний, науковий характер, практичне значення.
	8	В роботі обмежено використано наукові джерела, використано та проаналізовано положення основних чинних нормативно-правових актів, проте, аналіз має поверховий характер; розглядаються одиничні приклади юридичної значущої практики.
	4	В роботі використано наукові праці, які не стосуються предмета дослідження, не використано основних нормативно-правових актів щодо предмета дослідження або використано положення не чинних нормативно-правових актів
	Min 0	Невиконання самостійної роботи.
Іспит	51-60	Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни; здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни та використання отриманих знань у науково-дослідній роботі
	41-50	Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих неточностей; здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для науково-дослідної роботи
	31-40	Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для науково-дослідної роботи; помилки у відповіді на іспиті за наявності уявлення про шляхи самостійного усунення
	21-30	Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для науково-дослідної роботи; помилки у відповіді на іспиті при відсутності уявлення про шляхи їх самостійного усунення
	11-20	Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни; помилки та суттєві неточності у відповіді на іспиті
	0-10	Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни; відсутність очікуваних результатів в навчання.

Контрольні питання з навчальної дисципліни

1. Генеза концепції належного урядування у європейській правовій традиції та основні етапи її еволюції.
2. Трансформація концепції належного урядування від управлінської до правової категорії.
3. Співвідношення належного урядування та належної адміністрації у сучасній правовій доктрині.

4. Належне урядування як багатовимірна правова категорія у системі публічного права.
 5. Співвідношення належного урядування та принципу верховенства права у сучасному конституціоналізмі.
 6. Доктринальні підходи європейських інституцій до визначення належного урядування.
 7. Юридизація концепції належного урядування та межі її нормативного закріплення.
 8. Значення належного урядування для трансформаційних правових систем.
- Система принципів належного урядування у сучасній правовій доктрині.
9. Принцип прозорості у публічному управлінні та його правове значення.
 10. Підзвітність і відповідальність як основа функціонування публічної влади.
 11. Ефективність та результативність як критерії належного урядування.
 12. Участь та інклюзивність у механізмах публічного управління.
 13. Відкритість публічної влади як елемент належного урядування.
 14. Добросовісність та етичні стандарти у системі публічної служби.
 15. Пряма дія принципів належного урядування у національному праві.
 16. Конфлікти принципів належного урядування та механізми їх узгодження.
 17. Право на належну адміністрацію як суб'єктивне публічне право у системі прав людини.
 18. Закріплення права на належну адміністрацію у праві Європейського Союзу.
 19. Структурні елементи права на належну адміністрацію.
 20. Адміністративна процедура як універсальна гарантія належного урядування.
 21. Право бути вислуханим як процесуальна гарантія у адміністративному праві.
 22. Обов'язок мотивування адміністративних рішень у контексті принципів належного урядування.
 23. Доступ до матеріалів адміністративної справи як гарантія захисту прав особи.
 24. Судовий контроль за дотриманням стандартів належної адміністрації.
 25. Проблеми імплементації права на належну адміністрацію в Україні.
 26. Інституційний вимір належного урядування у системі публічної влади.
 27. Система органів публічної влади як основа реалізації належного урядування.
 28. Координація та взаємодія органів публічної влади у контексті належного урядування.
 29. Інституційна спроможність органів влади як умова ефективного управління.
 30. Роль допоміжних органів у системі публічної влади.
 31. Проблема дублювання повноважень у публічному управлінні.
 32. Централізація та децентралізація у контексті належного урядування. Підзвітність органів публічної влади як інституційна гарантія належного урядування.
 33. Євроінтеграційні трансформації інституційної моделі публічної влади.
 34. Реалізація принципів належного урядування у системі виконавчої влади.
 35. Адміністративна діяльність як форма реалізації публічної влади.
 36. Контроль і нагляд у системі виконавчої влади.
 37. Належне урядування на рівні місцевого самоврядування.
 38. Значення стандартів Європейської хартії місцевого самоврядування.
 39. Децентралізація та принцип субсидіарності у публічному управлінні.
 40. Баланс автономії місцевого самоврядування та державного контролю.

41. Практика реалізації належного урядування в Україні.
42. Напрями вдосконалення територіальної організації влади.
43. Цифровізація публічного управління як етап трансформації належного урядування.
44. Концепція електронного урядування у сучасному праві.
45. Електронні адміністративні послуги як форма реалізації прав громадян.
46. Правові режими даних у цифровому публічному управлінні.
47. Алгоритмічне управління та його вплив на права людини.
48. Кібербезпека у системі публічного управління.
49. Цифрова нерівність як виклик належному урядуванню.
50. Вплив цифровізації на прозорість і підзвітність влади.
51. Цифровізація як виклик для верховенства права.
52. Історична еволюція принципу верховенства права у європейській правовій традиції.
53. Формальний і матеріальний підходи до розуміння верховенства права.
54. Верховенство права як принцип і як доктрина.
55. Підходи Венеційської комісії до визначення змісту верховенства права.
56. Верховенство права у системі конституційних цінностей.
57. Співвідношення верховенства права і демократії.
58. Верховенство права та права людини.
59. Верховенство права як критерій легітимності публічної влади.
60. Проблема універсалізації принципу верховенства права.
61. Структурні елементи верховенства права у сучасній правовій доктрині.
62. Принцип правової визначеності.
63. Заборона свавілля у діяльності публічної влади.
64. Рівність перед законом як елемент верховенства права.
65. Доступ до правосуддя як гарантія верховенства права.
66. Незалежність суду у системі верховенства права.
67. Принцип пропорційності у публічному праві.
68. Верховенство права у практиці Європейського суду з прав людини.
69. Принцип правової визначеності у практиці ЄСПЛ.
70. Доктрина легітимних очікувань у практиці ЄСПЛ.
71. Обмеження дискреційних повноважень держави у практиці ЄСПЛ.
72. Виконання рішень ЄСПЛ як елемент верховенства права.
73. Поділ влади як інституційна основа забезпечення верховенства права.
74. Баланс гілок влади у системі стримувань і противаг.
75. Конституційні межі повноважень органів публічної влади.
76. Дискреційні повноваження та їх обмеження.
77. Інституційний обхід верховенства права та його прояви.
78. Контрольні механізми у системі публічної влади.
79. Інституційна відповідальність органів влади.
80. Взаємодія органів влади як умова верховенства права.
81. Проблеми функціонування української моделі публічної влади.
82. Конституційна юрисдикція як механізм забезпечення верховенства права.
83. Адміністративна юстиція у системі захисту прав людини.
84. Парламентський контроль як гарантія верховенства права.

85. Інститут омбудсмана у системі захисту прав людини.
 86. Антикорупційні механізми у забезпеченні верховенства права.
 87. Проблеми імплементації стандартів верховенства права в Україні.
 88. Співвідношення належного урядування та інституційної стійкості держави у контексті сучасних трансформаційних процесів.
 89. Вплив європейських стандартів публічного управління на формування національної моделі правової держави в Україні.
 90. Перспективи розвитку правової держави в Україні в умовах європейської інтеграції.

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НДІ ДБ та МС НАПрН України
А	Відмінно –високий рівень Здобувач має всебічні знання в межах вимог навчальної програми, уміє формулювати висновки на основі отриманих знань, обґрунтовувати свою світоглядну та громадську позицію. Володіє методологією наукового пізнання, творчої діяльності, уміє застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань.	5	90-100
В	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками Здобувач добре володіє вивченим матеріалом з дисципліни в межах вимог навчальної програми, намагається формулювати світоглядні та методологічні висновки на основі отриманих знань, обґрунтувати свою світоглядну та громадську позицію. Володіє методологією наукового пізнання, уміє застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань. Водночас має певні неточності.	4	80-89
С	Добре – середній рівень. Здобувач виявляє знання в межах вимог навчальної програми. Робить		75-79

	спроби формулювати світоглядні й методологічні висновки на основі отриманих знань. Уміє застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань за зразком. Водночас робота є недостатньо осмисленою, допускаються помилки і неточності.		
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків. Здобувач відтворює частину навчального матеріалу і виявляє здатність формулювати висновки на основі отриманих знань та застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань за допомогою викладача. Втім допускає суттєві помилки.	3	70-74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії. Здобувач володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, відтворює значну його частину на репродуктивному рівні. Допускаються суттєві помилки.		60-69
FХ	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати іспит. Здобувач відтворює незначну частину навчального матеріалу, виявляє слабку здатність формулювати висновки на основі отриманих знань та застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань за допомогою викладача. Відповідь має суттєві помилки та прогалини.	2	20-59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс. Здобувач володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів. Допускає		1-19

суттєві помилки та прогалини.		
-------------------------------	--	--

8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами). Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
3. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#Text>
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
5. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17 липня 1997 року № 475/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-вр#Text>
6. Хартія основоположних прав Європейського Союзу від 7 грудня 2000 року (ст. 41 «Право на належне урядування»). Official Journal of the European Union. С 326. 26.10.2012. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/char_2012/oj
7. Договір про Європейський Союз (консолідована версія). Official Journal of the European Union. С 326. 26.10.2012. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/teu_2012/oj
8. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року (ETS № 122). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
9. Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах органу місцевого самоврядування від 16.11.2009 р. (CETS № 207). URL: <https://rm.coe.int/168008482a>
10. Європейське врядування. Біла книга / Комісія Європейських Співтовариств, Брюссель, 25.07.2001. COM(2001) 428 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52001DC0428>
11. Європейський кодекс належної адміністративної поведінки, затверджений Резолюцією Європейського Парламенту 6 вересня 2001 року. URL: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/publication/en/3510>
12. Регламент (ЄС) 2024/1689 Європейського Парламенту та Ради від 13 червня 2024 року про штучний інтелект (AI Act). Official Journal of the European Union. L. 12.07.2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>
13. Регламент (ЄС) 2016/679 про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних (GDPR). Official Journal of the European Union. L 119. 04.05.2016. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>
14. Регламент (ЄС) 2022/2065 про єдиний ринок цифрових послуг (Digital Services Act). Official Journal of the European Union. L 277. 27.10.2022. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj>
15. Рамкова конвенція Ради Європи про штучний інтелект і права людини, демократію та верховенство права від 5 вересня 2024 року (CETS № 225). URL: <https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/the-framework-convention-on-artificial-intelligence>

16. 12 принципів належного демократичного врядування на місцевому рівні (Стратегія Ради Європи з інновацій та належного врядування, 2008). URL: <https://www.coe.int/en/web/centre-of-expertise-for-multilevel-governance/12-principles>
17. Контрольний список питань для оцінки дотримання верховенства права (Rule of Law Checklist), ухвалений Венеційською комісією на 106-му пленарному засіданні (11–12 березня 2016 р.) (CDL-AD(2016)007). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)007-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-e)
18. Updated Rule of Law Checklist, ухвалений Венеційською комісією на 145-му пленарному засіданні (12–13 грудня 2025 р.) (CDL-AD(2025)002). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2025\)002-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2025)002-e)
19. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
20. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2073-IX (чинний з 15.12.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>
21. Про правотворчу діяльність: Закон України від 24 серпня 2023 року № 3354-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text>
22. Про лобіювання: Закон України від 23 лютого 2024 року № 3606-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3606-20#Text>
23. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 2 травня 2023 року № 3077-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3077-20#Text>
24. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>
25. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
26. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
27. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки: Закон України від 20 червня 2022 року № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>
28. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>
29. Про електронні комунікації: Закон України від 16 грудня 2020 року № 1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>
30. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII (у редакції 2021 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>
31. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>
32. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 року № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>
33. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
34. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. Відомості Верховної Ради, 2015, № 28, ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
35. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квітня 2014 року № 1207-VII. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>

36. Про затвердження Указу Президента України «Про введення надзвичайного стану в окремих регіонах України»: Закон України від 23 лютого 2022 року № 2101-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2101-20#n2>

37. Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021 року № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>

38. Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки: Указ Президента України від 27.09.2021 № 487/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text>

39. Про утворення військових адміністрацій: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 68/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/682022-41405>

40. Концепція забезпечення національної системи стійкості: затверджено Указом Президента України від 27 вересня 2021 року № 479/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4792021-40181>

41. Про схвалення Стратегії реформування державного управління України на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 року № 831-р (зі змінами 2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-p#Text>

42. Про затвердження плану заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2024 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 4 квітня 2025 року № 300-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/300-2025-p#Text>

Література

Основна література

1. Bingham T. The Rule of Law. London: Penguin Books, 2011. 213 p. (нове українське видання – Київ, 2024).

2. Cifuentes-Faura J. Government Transparency and Corruption in a Turbulent Setting: The Case of Foreign Aid to Ukraine. Governance. 2024. Vol. 37, No. 4. DOI: <https://doi.org/10.1111/gove.12835>

3. Closa C., Kochenov D. (eds.). Reinforcing Rule of Law Oversight in the European Union. Cambridge: Cambridge University Press, 2022. 358 p.

4. Coman R. The Politics of the Rule of Law in the EU Polity: Actors, Tools and Challenges. Cham: Palgrave Macmillan, 2022 (softcover ed. 2023). DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-97367-4>

5. Falcón M., Garben S. (eds.). EU Rule of Law Procedures at the Test Bench: Managing Dissensus in the European Constitutional Landscape. Cham: Springer, 2024. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-031-60008-1>

6. Fink M., Gentile G. The Role of the EU Right to Good Administration in Shaping Algorithmic Decision Systems. In: Algorithmic Discrimination and Human Rights Law. The Hague: T. M. C. Asser Press, 2023. P. 167–190. DOI: https://doi.org/10.1007/978-94-6265-647-5_8

7. Hillion C. EU Enlargement Policy Goes East: Historical and Comparative Takes on the EU's Rule of Law Conditionality vis-à-vis Ukraine. Hague Journal on the Rule of Law. 2024. Vol. 16. DOI: <https://doi.org/10.1007/s40803-024-00223-6>

8. Hofmann H. C. H., Mihaescu B. C. Article 41 CFR — Right to Good Administration. In: The EU Treaties and the Charter of Fundamental Rights: A Commentary / ed. by M. Kellerbauer, M. Klamert, J. Tomkin. Oxford: Oxford University Press, 2nd ed. 2023. DOI:

<https://doi.org/10.1093/oso/9780192846488.003.0354>

9. Knox C. Sustainable Development Goals and Good Governance Nexus: Implementation Challenges in Central Asia. *Public Administration and Development*. 2024. Vol. 44, No. 3. DOI: <https://doi.org/10.1002/pad.2038>

10. Kochenov D. V. EU Rule of Law Today: Limiting, Excusing, or Abusing Power? In: *The Rule of Law in the EU: Crisis and Solutions*. Cambridge: Cambridge University Press, 2023. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4383723

11. Kochenov D. V. Restoring the Dialogical Rule of Law in the European Union: Janus in the Mirror. *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*. 2024. Vol. 25. P. 1–30. DOI: <https://doi.org/10.1017/cel.2023.16>

12. Lobina B. Between a Rock and a Hard Place: The Impact of Rule of Law Backsliding on the EU's Response to the Russo-Ukrainian War. *European Papers*. 2023. Vol. 8, No. 3. P. 1187–1205. URL: <https://www.europeanpapers.eu/europeanforum/between-rock-hard-place-impact-rule-law-backsliding-eu-response-russo-ukrainian-war>

13. Pech L. The Future of the Rule of Law in the EU. *Verfassungsblog*, 21.12.2023. URL: <https://verfassungsblog.de/the-future-of-the-rule-of-law-in-the-eu/>

14. Roehl U. B. P. Automated, Administrative Decision-Making and Good Governance: Synergies, Trade-Offs, and Limits. *Public Administration Review*. 2024. Vol. 84, No. 5. P. 1093–1107. DOI: <https://doi.org/10.1111/puar.13799>

15. Sólyom L. (ed.). Rule of Law Backsliding and Memory Politics in Hungary. *European Constitutional Law Review*. 2023. Vol. 19, No. 4. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1574019623000354>

16. The EU Model of AI Governance: Regulating Artificial Intelligence through Law and Policy. *ERA Forum*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12027-025-00869-1>.

17. Берназюк Я. О. Принцип належного урядування (good governance): національна та європейська судова практика. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2021. Вип. 64. С. 189 – 197. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/238493>

18. Бернюк О. В. Застосування принципу верховенства права (правовладдя) для вирішення колізій у законодавстві. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*, (4(22)), 80-89. [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-4\(22\)-80-98](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-4(22)-80-98)

19. Бінгем Т. Правовладдя / пер. з англ. О. Полкунової; передм. С. Головатого. Київ: USAID Програма «Справедливість для всіх», 2024. 256 с.

20. Бодрова І. І. Проблеми імплементації європейських стандартів у сфері компетенції місцевого самоврядування в Україні. *Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. Харків: Право, 2019. Вип. 38. С. 26–48.*

21. Бодрова І. І. Проблеми правового регулювання державного нагляду за додержанням органами місцевого самоврядування Конституції та законів в Україні. *Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. Харків: Право, 2019. Вип. 37. С. 37–55.*

22. Болдирев С. В., Сидоренко О. О. Теоретично-правовий зміст децентралізації як державницького інституту. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2021. Вип. 41. С. 48–61.

23. Болдирев С. В., Чубарь С. С. Сучасний стан реалізації реформи децентралізованого устрою України: наявні недоліки та труднощі в запровадженні. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: Юридичні науки. 2021. № 11. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2021-11-7700>

24. Бориславська О. М., Різник С. В., Сало В. А. та ін. Конституційне право України:

підручник / за ред. О. М. Бориславської. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2023.

25. Галіцина Н. Принципи «good governance» і «good administration» в адміністративному праві. Юридичний бюлетень. 2020. № 13. С. 101–110. URL: <http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2020/13/14.pdf>

26. Ганжа О. Г. Верховенство права як основоположний конституційний принцип законодавчої діяльності. Держава та регіони. Серія: Право. 2023. № 3 (81). С. 11–17. URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2023/2.pdf

27. Гаращук І. В. Сучасні аспекти теоретико-правового забезпечення реалізації принципу субсидіарності в процесі децентралізації в Україні. Державне будівництво та місцеве самоврядування. Харків: Право, 2022. Вип. 43. С. 154–164.

28. Головатий С. П. Верховенство права: монографія: у 3-х кн. (доп. видання). Київ: Право України, 2021. Кн. 1: Від ідеї до доктрини. 624 с.; Кн. 2: Від доктрини до принципу. 686 с.; Кн. 3: Український досвід. 728 с.

29. Гречанюк Р. В., Гречанюк С. К. Здійснення адміністративної процедури у контексті забезпечення дотримання митних правил. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2024. С. 329 – 334. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/324924>

30. Дніпров О. С. Принципи належного урядування в сучасній системі адміністративного права України. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 1. С. 114–118. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/1/20.pdf>

31. Дояр Є. В. Принцип належного врядування у практиці Європейського суду з прав людини: значення для публічного адміністрування та судового правозастосування. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2022. № 4. URL: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2022-4-01-02>

32. Загальна теорія права: підручник / О. В. Петришин, Д. В. Лук'янов, С. І. Максимов та ін.; за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2020. 568 с.

33. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: О. В. Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України. 2-ге вид., доп. і перероб. Харків: Право, 2022. 1208 с.

34. Литвин О. П. Верховенство права і практика ЄСПЛ в Україні: проблеми правового тлумачення та використання в судовій практиці. Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. С. 411 – 416. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/339174>

35. Лученко Д. В., Битяк Ю. П., Барабаш Ю. Г., Белікова М. І., Петришин О. В. та ін. Правове забезпечення публічного адміністрування в Україні (теоретико-правовий аспект): монографія / за ред. Д. В. Лученка. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 418 с.

36. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М., Тимощук В. П. та ін.; за заг. ред. В. П. Тимощука. Київ: Москаленко О. М., 2023. 686 с. URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/74413.pdf>

37. Петечел Н. М. Реалізація принципу верховенства права у практиці Європейського суду з прав людини. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. Вип. 80. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/321408>

38. Радишевська О. Р. Концепція належного врядування: практика ЄСПЛ та Верховного Суду. Юридична Україна. 2019. Вип. 12. С. 56 – 58. URL: <https://yur-ukraine.com/konczepczyia-nalezhnogo-vryaduvannya-praktyka-yespl-ta-verhovnogo-sudu/>

39. Свірко, С. В., Дика, О. С., Тростенюк, Т. М., Сидоренко, О. П., Загурський, В. Ф.

Принципи належного урядування на сучасному етапі розвитку людства: категоризація та концептуалізація. Економіка, управління та адміністрування. 2024. Вип. (3(109)). С. 74–90. [https://doi.org/10.26642/ema-2024-3\(109\)-74-90](https://doi.org/10.26642/ema-2024-3(109)-74-90)

40. Свірко, С., Дика, О., Тростенюк, Т., Сидоренко, О., Загурський, В. Управління державними фінансами в контексті належного врядування. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2024. Vol. 6 (59). P. 510–531. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.59.2024.4530>

41. Серьогін В. О., Серьогіна С. Г. Децентралізація і місцеве самоврядування у контексті зміцнення народовладдя в Україні. Право України. 2019. № 10. С. 158–174.

42. Серьогіна С. Г., Бодрова І. І., Величко В. О. та ін. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: навч.-метод. посіб. для практичних занять / за ред. С. Г. Серьогіної. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024.

43. Серьогіна С. Г., Петришина М. О. Пошук оптимальної державно-правової моделі контролю у сфері місцевого самоврядування та муніципальної нормотворчості: досвід країн ЄС. Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. Харків: Право, 2022. Вип. 43. С. 52–74.

44. Сіротін В. Д. Сутність та особливості цифровізації у сфері публічного управління. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2023. № 8. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-8-02-05>

45. Сорока С., Генералова А. Антикорупційні органи як основні засоби протидії корупції. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2023. Т. 10, № 2 (38). С. 249–256. DOI: <https://doi.org/10.23939/law2023.38.249>

46. Сучасна теорія держави і права: пізнавальні та прикладні аспекти: монографія / за ред. О. В. Петришина; Нац. акад. прав. наук України. Харків: Право, 2022. 480 с.

47. Тимошук В. П. (упоряд., наук. ред.). Закон України «Про адміністративну процедуру»: загальні прозорі правила: посібник. Київ: Програма EU PAR, 2023. URL: https://api.par.in.ua/uploads/progress_report/file_uk/30/Посібник_ЗАП_2022.pdf

48. Цимбалюк В. І. Стандарти належного врядування («good governance»): зміст і українські перспективи. Актуальні питання у сучасній науці. 2023. № 6 (12). С. 428–440. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-6\(12\)-428-440](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-6(12)-428-440)

49. Штучний інтелект у правосудді: конституційно-правовий аспект. Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/326861>

50. Щербанюк О. В., Данилюк О. В. Верховенство права та судова практика Європейського суду з прав людини: питання забезпечення виконання судових рішень. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2024. Вип. 82. С. 67 – 71. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/350961>

Додаткова література

1. Бодрова І. І., Любченко П. М. Європейський досвід удосконалення місцевого самоврядування / Нац. акад. прав. наук України, Наук.-дослід. ін-т держ. буд. та місц. самоврядування; редкол. Ю. П. Битяк [та ін.]. Харків: Оберіг, 2012. 64 с.

2. Болдирев С. В., Стешенко Т. В. Пріоритетні напрями конституційної реформи в Україні в частині децентралізації. Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. Харків: Право, 2017. Вип. 33. С. 60–72.

3. Конституція і конституційні зміни в Україні: зб. наук. ст., присвячений пам'яті В. Мусяки. Київ: Заповіт, 2020. 299 с.

4. Український конституціоналізм в умовах війни: монографія / редкол.: О. М. Бориславська та ін. Чернівці: ЧНУ, 2023.
5. Чиркін А. С. Характеристика місцевого самоврядування Словаччини в контексті відповідності стандартам Європейської Хартії місцевого самоврядування. Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. Харків: Право, 2019. Вип. 38. С. 89–102.
6. Серьогіна С. Г. Напрями вдосконалення правового регулювання місцевого самоврядування в аспекті європейської інтеграції. Вісник Національної академії правових наук України. 2020. № 27 (3). С. 43–48.
7. Мірило правовладдя. Ухвалено Венеційською комісією на 106-му пленарному засіданні (Венеція, 11–12 березня 2016 р.). Коментар. Глосарій. Пер. з англ. С. Головатого. Страсбург, 2016. Дослідження № 711/2013. 164 с.
8. Гапотій В. Д. Верховенство права: сучасні наукові концепції: монографія. Мелітополь: Вид-во МДПУ, 2016. 352 с. URL: <https://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/1899/>
9. Адміністративне право України: підручник: у 2 т. / В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, В. М. Бевзенко та ін.; за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса: Гельветика, 2023. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4fmb_pravo/Admin.-pravo-2023-Kivalov.pdf
10. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. 4-те вид. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 568 с.
11. Трещов, М. М., Наумик, А. С. Цифровізація воюючої держави: необхідність та переваги. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2023. № 9. URL: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2023-9-02-10>
12. Руденко Л. Д. Організаційно-правовий механізм цифровізації діяльності органів публічного адміністрування. Академічні візії. 2025. № 40. С. 1 – 6. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1725>
13. Манилова К., Норчук Ю. Правові засади цифровізації державного управління в Україні: виклики та перспективи. Legal Horizons. 2025. Вип. 2. С. 24 – 34. URL: <https://legalthorizons.com.ua/lh/article/view/204>
14. Бут Ю. Від інфраструктури до інновацій: проблеми та виклики, з якими стикається впровадження цифрових трансформацій у сфері публічного управління в Україні. Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення. 2025. № 14. С. 17–26. DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2025-14-17-26>
15. Bárd P. Treaty Changes for the Better Protection of EU Values in the Member States. European Law Journal. 2024. Vol. 30, No. 1–2. DOI: <https://doi.org/10.1111/eulj.12534>
16. Generative AI in Public Administration in Light of the Regulatory Awakening in the US and EU. Cambridge Forum on AI: Law and Governance. 2024. DOI: <https://doi.org/10.1017/cfl.2024.18>
17. Digital Services Act: Towards the Digital Rule of Law. In: The European Union and the Rule of Law in the Digital Age. Cham: Springer, 2025. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-032-02500-5_11
18. Roehl U. B. P., Cromptvoets J. Inside Algorithmic Bureaucracy: Disentangling Automated Decision-Making and Good Administration. Information Polity. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1177/09520767231197801>
19. Public Administration in Ukraine: SIGMA Monitoring Report 2024. Paris: OECD, 2024. URL: https://www.sigmaweb.org/en/publications/public-administration-in-ukraine_078d08d4-en.html
20. The Principles of Public Administration: 2023 Edition. Paris: OECD/SIGMA, 2023.

URL: <https://www.sigmaweb.org/publications/Principles-of-Public-Administration-2023.pdf>

21. OECD Integrity and Anti-Corruption Review of Ukraine. Paris: OECD, 2025. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-integrity-and-anti-corruption-review-of-ukraine_7dbe965b-en.html

22. European Commission. 2024 Rule of Law Report: Communication COM(2024) 800 final, 24.07.2024. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/annual-rule-law-cycle/2024-rule-law-report_en

23. European Commission. Ukraine 2024 Report: SWD(2024) 699 final, 30.10.2024. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en

24. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment (RDNA4). World Bank / Government of Ukraine / European Commission / United Nations, 2025. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>

25. SDG 16 as an Enabler of the 2030 Agenda. Stockholm: International IDEA Policy Paper No. 32, July 2024. URL: <https://www.idea.int/sites/default/files/2024-07/sdg16-as-an-enabler-of-2030-agenda.pdf>

26. Bulletin «Rule of Law. Human Rights» / Council of Europe Office in Ukraine. 2024. Issue 1. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/the-first-2024-edition-of-the-bulletin-rule-of-law.-human-rights->

27. The Committee of the Regions' White Paper on Multilevel Governance (2009/C211/01). URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:211:0001:0027:EN:PDF>

Інтернет-ресурси

1. <https://www.rada.gov.ua> – Офіційний веб-портал Верховної Ради України
2. <https://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал Кабінету Міністрів України
3. <https://ccu.gov.ua> – Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України
4. <https://www.president.gov.ua> – Офіційний веб-сайт Президента України
5. <https://supreme.court.gov.ua> – Офіційний веб-сайт Верховного Суду
6. <https://www.ombudsman.gov.ua> – Сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
7. <https://nazk.gov.ua> – Офіційний сайт Національного агентства з питань запобігання корупції
8. <https://nads.gov.ua> – Офіційний сайт Національного агентства України з питань державної служби
9. <https://decentralization.gov.ua> – Портал реформи децентралізації в Україні
10. <https://eu-ua.kmu.gov.ua> – Портал «Європейська інтеграція України»
11. <https://eur-lex.europa.eu> – База даних права Європейського Союзу
12. <https://hudoc.echr.coe.int> – База судових рішень Європейського суду з прав людини (HUDOC)
13. <https://www.echr.coe.int> – Офіційний сайт Європейського суду з прав людини
14. <https://www.venice.coe.int> – Венеційська комісія Ради Європи
15. <https://www.coe.int/en/web/congress> – Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи
16. <https://www.sigmaweb.org> – SIGMA / OECD: програма підтримки реформ

публічного управління

17. <https://www.ombudsman.europa.eu> – Європейський омбудсман
18. <https://fra.europa.eu> – Агентство ЄС з основоположних прав
19. <https://www.coe.int/en/web/conventions> – Council of Europe Treaty Office
20. <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index> – World Justice Project — Rule of Law

Index

21. <https://verfassungsblog.de> – Verfassungsblog (конституційне право, верховенство права в ЄС)
22. <https://thedigital.gov.ua> – Міністерство цифрової трансформації України
23. <https://eu4par.eu> – Реформа публічного управління в Україні (EU4PAR)
24. <http://www.nbu.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського
25. <https://library.nlu.edu.ua> – Бібліотека Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого
26. <http://www-library.univer.kharkov.ua/ukr/> – Центральна наукова бібліотека ХНУ ім. В. Н. Каразіна
27. <https://korolenko.kharkov.com> – Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка
28. <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/title4.php3> – Наукова бібліотека ім. М. Максимовича КНУ ім. Тараса Шевченка
29. <https://onua.edu.ua/ua/nauka-ua/naukova-biblioteka> – Наукова бібліотека Національного університету «Одеська юридична академія».